

Beoordeeld: 24 juli 2013	Goedgekeurd: 4 oktober 2013	Geldig vanaf 4 november 2013
------------------------------------	---------------------------------------	--

Inhoudstafel

1. Definitie van grensoverschrijdend gedrag
2. Visie van De Ark over grensoverschrijdend gedrag
 - 2.1. Visie van het tehuis voor niet-werkenden over grensoverschrijdend gedrag
3. Preventie van grensoverschrijdend gedrag
4. Agogische aanpak van grensoverschrijdende gedrag.
 - 4.1. Gestructureerd werken
 - 4.2. Visualisatie
 - 4.3. Individueel werken
 - 4.4. Theoretisch denkkader
5. Maatregelen in verband met grensoverschrijdend gedrag.
6. Nazorg en herstel bij grensoverschrijdend gedrag

1. Definitie van grensoverschrijdend gedrag

Grensoverschrijdend gedrag (GOG) is een handeling of het nalaten van een handeling die iemand bewust of onbewust stelt en daarmee een ander kwetst of vernedert, iets kapot maakt, of iets afdwingt.

GOG kan ontstaan uit frustratie, kan doelbewust zijn (instrumenteel), kan ten gevolge van een psychiatrische problematiek of door gebruik van alcohol, drugs, medicatie...

Het overschrijden van iemands grenzen doet afbreuk aan de waardigheid van een persoon en kunnen bij het slachtoffer gevoelens van angst, pijn, verdriet en boosheid oproepen.

GOG gaat uit van of is gericht naar, gebruikers/ouders/wettelijke vertegenwoordigers (w.v.)/personeel/derden of naar zichzelf.

GOG uit zich onder andere in verbale of fysieke agressie, psychische onderdrukking, ongewenst seksueel gedrag, financiële uitbuiting, mishandeling, zelfverwonding...

2. Visie van De Ark over grensoverschrijdend gedrag

VZW De Ark respecteert de eigenheid van de gebruiker en aanvaardt hem als een volwaardig persoon. De voorziening neemt maatregelen om de integriteit van de gebruiker en het personeel te waarborgen. Daarom hechten wij belang aan het creëren van een veilig klimaat voor iedereen die in De Ark komt. Dit is enkel mogelijk als gebruikers/ouders/w.v./personeel/derden GOG niet tolereren en inspanningen leveren om alle vormen van machtsmisbruik te voorkomen.

Wij nemen het bestaan van het risico op GOG in de Ark ernstig. Daarom bieden wij garanties dat in de dagelijkse omgang aandacht is voor preventieve maatregelen, het hanteren van grenzen, het signaleren van onveilige en onrustwekkende gebeurtenissen. Wij staan voor een open communicatie met alle betrokkenen.

Omdat bij personen met een verstandelijke beperking de taal wel aanwezig is maar niet altijd even duidelijk, zijn wij van mening dat elk gedrag betekenisvol is en de nodige

aandacht verdient. We houden steeds rekening met de achtergrond en de hulpverleningscontext van de gebruiker bij GOG.

Vorming en opleiding van gebruikers en personeel verhogen het professioneel handelen en hebben als doel agressie beheersbaar te maken.
De Ark zorgt voor een herstelbeleid, waarin de opvang, nazorg en herstel van gebruikers en personeel vaste waarden zijn.

2.1. Visie van het tehuis voor niet-werkenden over grensoverschrijdend gedrag

Het team van het tehuis voor niet-werkenden (tnw) hecht veel belang aan de betekenis van GOG.

Om de betekenis van GOG te achterhalen bekijken we de 3 grote motieven of ontstaansredenen van agressie in het algemeen:

- Instrumentele agressie
Is agressie gebruikt als machtsmiddel. De agressor wil een doel bereiken en gaat daartoe intimideren, dreigen,... De agressor ziet er schijnbaar kalm uit en is erg doel en/of persoonsgericht.
- Frustratie agressie
Is agressie omwille van onmacht. De frustratiedrempel wordt overschreden en dat lokt agressie uit. Deze vorm van agressie is vaak onvoorspelbaar en gaat gepaard met hevige emoties. Het bewustzijn van de agressor wordt vernauwd door de adrenaline die de emotie met zich brengt. Is vaak ook niet persoonlijk gericht.
- Beperkte impulscontrole ten gevolge van middelengebruik, psychisch of organisch ziektebeeld.
Gebrek aan impulscontrole waardoor iemand met ongepast gedrag of zeer impulsief reageert. Dit kan veroorzaakt worden door de persoonlijkheid, psychiatrische problematieken, misbruik van middelen en dergelijke.

Naast deze 3 grote motieven van agressie bestaan er ook minder aanwijsbare motieven voor GOG. Het team gelooft dat de dader met zijn gedrag iets wil uitdrukken, iets wil duidelijk maken aan zijn omgeving. Vanuit deze visie kijkt het team zo objectief mogelijk naar GOG kijken. GOG hoeft daarom niet enkel gelinkt te worden aan een uiting van een negatieve intentie. Het kan ook de aanzet zijn voor iets positief. Bijvoorbeeld: een gebruiker kan GOG stellen uit angst. Het gedrag kan dan gezien worden als een vraag naar meer veiligheid. Wat iets positief is binnen de individuele begeleiding van een gebruiker.

GOG ontstaat niet alleen als actie of reactie op iets wat men voelt of denkt, maar ook in de interactie tussen mensen, of in de interactie tussen een persoon en de context waarin hij verkeert. GOG ontstaat vaak door een samenspel van factoren en is zelden alleen te wijten aan de agressor. Wanneer je er met een zekere afstand naar kunt kijken zie je vaak een aantal (risico)factoren die een rol hebben gespeeld bij het ontstaan ervan.

Het omgaan met GOG is voor de teamleden van het tnw een gedeelde verantwoordelijkheid tussen de agressor en de context. Binnen een incident bekijkt men ieders aandeel zonder te oordelen.

Het team van het tnw gelooft dat wanneer een gebruiker zich veilig voelt en op zijn gemak is, des te meer hij geneigd is om zich op een kalme en sociale wijze te verhouden met anderen.

We proberen de gebruikers en hun omgeving op een zo respectvolle, veilige en onvoorwaardelijke mogelijke manier te benaderen. Daarom keuren wij het GOG af maar nooit de persoon zelf. We spreken ook van het nemen van maatregelen tegen GOG en niet van het sanctioneren van grensoverschrijdend gedrag.

3. Preventie van grensoverschrijdend gedrag

Binnen het tnw is het voorkomen van GOG het allerbelangrijkste: “Voorkomen is beter dan genezen!”

We doen dit door: de oorzaken van GOG op teamvergaderingen trachten te achterhalen, ortho-agogische aanpakken uit te werken binnen de werking ter preventie van GOG en structurele maatregelen te treffen in geval van GOG.

4. Agogische aanpak tnw om met grensoverschrijdend gedrag om te gaan.

GOG of vermoedens ervan kunnen plaatsvinden tussen gebruikers onderling, van een personeelslid/begeleider naar een gebruiker, van een gebruiker naar een personeelslid/begeleider en tussen begeleiders onderling.

In het tnw is frustratieagressie van een gebruiker naar een begeleider of andere gebruiker ten gevolge van angst bij de dader het meest frequent.

Om dit te voorkomen werken we met de volgende agogische aanpakken:

4.1. Gestructureerd werken:

Gestructureerd werken betekent binnen de leefgroepwerking dat men de tijd, ruimte en situatie gaat verduidelijken voor de gebruikers. De gebruikers hebben omwille van hun verstandelijke beperking moeite om situaties in te schatten. Ze zien vaak geen samenhang, verbanden of patronen wat voor angst kan zorgen. Daarom is het noodzakelijk om als begeleider de wereld rondom hen te verduidelijken. Dit zorgt voor voorspelbaarheid, herkenning en veiligheid en helpt bij het voorkomen van GOG.

4.2. Visualisatie

Visualisatie dient binnen de werking als ondersteuning van het geschreven of gesproken woord. Visualisatie kan dienen om het gestructureerd werken te ondersteunen maar kan ook dienen als ondersteuning van communicatie.

Enkele voorbeelden van visualisatie binnen het tnw:

- Pictobord in de leefruimte
- Individuele pictoborden voor bepaalde gebruikers
- Pictogrammen die de gebruikersvergadering verduidelijken

- Gebruik van pictogrammen om bepaalde dagdagelijkse handelingen zoals het poetsen van de tanden, het nemen van een bad,... te verduidelijken
- ...

4.3. Individueel werken

Individueel werken maakt het mogelijk om de begeleiding af te stemmen op de noden van de gebruikers. In het tnw heeft elke gebruiker zijn individuele aanpak.

Enkele voorbeelden van individueel werken binnen het tnw:

- Individuele pictogrammen: naast het algemeen pictobord in de leefruimte hebben bepaalde gebruikers ook nog een individueel pictobord op hun kamer. Dat individueel pictobord is specifiek uitgewerkt volgens de noden van deze gebruiker.
- Individueel handelingsplan voor elke gebruiker: binnen het tnw heeft elke gebruiker een plan. Een plan omschrijft het doel en de strategie die de begeleiders gedurende een jaar nastreven.
- ...

4.4. Theoretisch denkkaders

De theoretische denkkaders waarop het team zich baseert zijn:

- Gentle Teaching van John Mc Gee
- Kalme gemoedstoestand binnen het kader van emotioneel intelligent begeleiden.
- De Draad van Gerrit Vignero
- Samenwerken in de driehoek cliënt, ouder en begeleider van Chiel Egberts

5. Maatregelen rond grensoverschrijdend gedrag?

Binnen het tnw maakt men een onderscheid tussen een vermoeden van GOG en het effectief vaststellen van GOG:

- ***vermoedens van grensoverschrijdend gedrag***

Bij vermoedens van GOG (b.v. persoon X beweert dat persoon Y geslagen heeft maar de begeleider heeft niets gezien) gaan de begeleiders niet direct over tot actie. Er worden geen overhaaste conclusies getrokken. De begeleider probeert wel de situatie op het moment zelf zoveel mogelijk uit te klaren. De vermoedens worden vervolgens gerapporteerd via het algemeen logboek en doorgegeven aan de coördinator van het tnw.

De coördinator agendeert het vermoeden van GOG tussen gebruikers of ten aanzien van een gebruiker op het eerstvolgend team. Het team beslist dan samen of het gaat over een melding (vermoeden) GOG. Indien er een melding gemaakt wordt dient de procedure 'het voorkomen, detecteren van en gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van gebruikers en personeel gevolgd. Indien er geen melding gemaakt wordt dient de situatie van grensoverschrijdend gedrag enkel verder besproken te worden op een teamvergadering van het tnw.

- ***vaststellen van grensoverschrijdend gedrag***

Bij het vaststellen van GOG gedrag moet de aanwezige begeleider onmiddellijk ingrijpen. Hij brengt zichzelf en andere gebruikers in veiligheid en zorgt ervoor dat het gedrag stopt.

Concrete tips voor begeleiders betrokken bij voorval van GOG zijn terug te vinden in het stappenplan 'agressie door een gebruiker en de situatie loopt uit de hand'.

De begeleider die GOG vaststelt volgt de procedure 'het voorkomen, detecteren van en gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van gebruikers en personeel.

6. Nazorg en herstel bij grensoverschrijdend gedrag.

Elk geval van GOG is anders. Niet alles kruipt even diep in iemands kleren. De aanbevolen aard en intensiteit van nazorg zal dus afhankelijk zijn van wat dit incident bij de betrokkenen heeft teweeggebracht. In elk geval moet er zo snel mogelijk na een incident werk gemaakt worden van de nazorg.

Een belangrijk onderdeel van de nazorg is ruimte geven aan herstel.

Herstel is steeds nodig. In welke vorm het GOG ook plaatsvond. Er is herstel nodig tussen betrokkenen van het incident, kan gaan om gebruikers, team, begeleiders. Herstel is nodig om het wederzijds vertrouwen en het investeren in de relatie van de betrokkenen te kunnen waarborgen. Herstel is ook nodig om grenzen duidelijk te stellen en te bewaken. Incidenten met GOG, waar geen aandacht voor herstel op volgt, kunnen manifeste of latente gevolgen hebben voor zowel de gebruiker als de begeleider en de relatie tussen de betrokkenen.

Hierbij is het van belang om de geleden schade te herstellen. Er wordt gezocht naar een manier om zowel de objectieve als subjectieve schade te herstellen.

Objectieve schade is het makkelijkst op te sporen. Het gaat dan bijvoorbeeld om lichamelijke schade zoals een blauw oog, gebroken pols,... of materiele schade zoals een bril dat stuk is of een gescheurd hemd.

Subjectieve schade is schade die veel moeilijker op te sporen is omdat deze aan de buitenkant niet zichtbaar is. Het gaat om emotionele schade.

Herstel is nodig naar de verschillende betrokkenen. Er is dus zowel herstel nodig naar de dader als naar het slachtoffer.

De interne preventieadviseur is verantwoordelijk voor de opvolging van het herstel en de nazorg voor het personeel. Hoe er concreet wordt gehandeld in geval van ernstige gebeurtenissen wordt besproken in het stappenplan: 'opvang, nazorg en herstel van een personeelslid slachtoffer van een ernstige gebeurtenis.